

HandläggareRebecka Grönjord
08-508 87 585**Till**Trafiknämnden
2023-09-28

Förstärkningsåtgärder av grönstrukturen Årstaskogen-Hemskogen, del av Grönare Stockholm. Inriktningsbeslut

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner förslag till inriktning och ger trafikkontoret i uppdrag att fortsätta planering för projektet Förstärkningsåtgärder av grönstrukturen Årstaskogen-Hemskogen, del av Grönare Stockholm upp till 3 mnkr, som underlag för ett kommande genomförandebeslut. Projektets totala utgift beräknas till 27 mnkr.
2. Trafiknämnden anmäler beslutet till Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefBengt Stenberg
AvdelningschefKarin Tufvesson Hjelmfeldt
Enhetschef

Sammanfattning

Kontoret föreslår att trafiknämnden godkänner förslag till inriktning och ger trafikkontoret i uppdrag att fortsätta planering för projektet Förstärkningsåtgärder av grönstrukturen Årstaskogen-Hemskogen, del av Grönare Stockholm upp till 3 mnkr. Projektets totala utgift beräknas till 27 mnkr.

Projektet omfattar natur- och parkmark, i delar av Enskede och Årsta. Projektet syftar till att gynna den biologiska mångfalden genom att utveckla spridningskorridorer mellan Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat till Hemsbogen. Projektet syftar även till att fördröja dagvatten, säkra de rekreativa värdena, samt sprida information om biologisk mångfald. I Stadsdelsvist åtgärdsförslag för biologisk mångfald: Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck (juni 2022) är projektområdet en del av Årsta-Enskedestråket.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog i februari 2017 (utl. 2017:30, dnr 171-1292/2016) Grönare Stockholm, riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Riktlinjerna syftar till att generellt stärka stadens gröna kvaliteter i alla stadsdelar. I kommunfullmäktiges budget 2017 utökades också trafiknämndens investeringsbudget med 300 mnkr. Den utökade investeringsramen resulterade i 32 investeringsprojekt som genomfördes under åren 2017-2022.

Trafiknämnden antog i april 2021 (dnr T2021-00487) ett utredningsbeslut för *Grönare Stockholm etapp 4* med ambitionen att fortsätta investera för att stärka stadens gröna kvaliteter. I kommunfullmäktiges budget 2022 tillfördes trafiknämnden 280 mnkr i investeringsplanen för åren 2022-2025 för fortsatt arbete med Grönare Stockholm.

I det ovan nämnda utredningsbeslutet för etapp 4 beskrevs processen för att ta fram projektförslag inom ramen för Grönare Stockholm. Processen tar sin början i en multikriterieanalys - en vetenskaplig metod för att prioritera frågor och problem bl.a. inom markanvändning, där geografiska informationsdata (GIS) finns tillgängliga. Datamängderna viktas beroende på vilken dignitet de har i urvalsprocessens kriterier. För Grönare Stockholm är de aktuella kriterierna med tillhörande GIS-data, biologisk mångfald, skyfall och urban värmeproblematik. Multikriterieanalysen resulterar i en lämplighetskarta som visar de områden där de tre kriterierna sammanfaller. Inom dessa områden är det särskilt lämpligt att genomföra investeringsprojekt som syftar till att utveckla de tre kriterierna i positiv riktning.

En bedömningsgrupp, med bred förankring i stadens förvaltningar, har därefter gjort ett urval som har förankrats i den strategiska samordningsgruppen. Därefter har programarbete påbörjats för de nya projekten.

Inom etapp 4 av Grönare Stockholm utreds nio stycken projekt och projektet Förstärkningsåtgärder av grönstrukturen Årstaskogen-Hemskogen är ett av dessa.

Projektet omfattar natur- och parkmark, i delar av Enskede och Årsta.

Bild 1. Karta över Årsta och Enskede med utredningsområdet mellan Årstaskogen och Hemskogen markerat med röd linje. Gränsen för Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat är markerad med grön streckad linje.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret.

Kontoret har haft dialog med Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning, miljöförvaltningen och exploateringskontoret vid planering och programarbete.

Mål och syfte

Stadens övergripande mål inom arbetet med Grönare Stockholm består av att stärka stadens gröna kvaliteter. Inom etapp 4 har

nämnden beslutat att särskilt utveckla och stärka nedanstående kriterier:

1. Gröna samband och biologisk mångfald
2. Skyfallsproblematik
3. Värmeöar i urbana miljöer
4. Platsbrist, mångfunktionella ytor och platser
5. Buller
6. Otrygga platser

Inom Årsta och Enskede pågår omfattande stadsutveckling, både genom förtätning i befintlig bebyggelsestruktur och genom Årstafältets utbyggnadsplaner. För att gynna den biologiska mångfalden och för att arterna ska kunna fortleva under lång tid i området är spridningskorridorer mellan Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat till Hemsbogen viktiga att utveckla. Att stärka de gröna kvaliteterna är en del av stadsutvecklingen.

Projektet fokuserar på första kriteriet, att de gröna sambanden och den biologiska mångfalden ska stärkas. Det finns även ett behov av att fördröja dagvatten i området enligt punkt 2, och föreslagna åtgärder ska i möjligaste mån omhänderta dagvatten. Samtidigt hanteras punkt 3, det vill säga vegetationens temperaturreglerande funktion ska kvarstå eller förstärkas.

Utöver att stärka de gröna sambanden och den biologiska mångfalden inom projektområdet med omgivning, syftar projektet till att säkra de rekreativa värdena, samt sprida information om biologisk mångfald. På så vis hanterar projektet även punkt 6, genom att bidra till att platserna upplevs som omhändertagna och trygga.

Målet med projektet är att förutsättningarna för växt- och djurliv ska förbättras så att biodiversiteten ökar, att öka krontäckningen, att dagvatten ska infiltreras och fördröjas, att möjliggöra klimat- och miljöanpassad drift, samt öka den upplevda tryggheten.

Projektet följer några av miljöprogrammets etappmål, handlingsplan för biologisk mångfald och stadens dagvattenstrategi. I Stadsdelsvist åtgärdsförslag för biologisk mångfald: Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck (juni 2022) är projektområdet en del av Årsta-Enskedestråket.

Befintlig situation

Bebyggelsestrukturen i utredningsområdet varierar. Årstas ursprungliga struktur består av flerbostadshus placerade i landskapet så att befintlig natur kunde införlivas i parker och

bostadsgårdar. Mellan Årstafältet och Enskedefältet finns ett verksamhetsområde med storskaliga byggnader och brist på vegetation. I Enskede gård och Enskedefältet är det övervägande enbostadshus med trädgårdar, med partier av sparad naturmark på höjdområden.

Landskapet består till stor del av kuperade naturområden med varierade skogsmiljöer som innehåller både äldre barr- och ädellövträd, vilket skapar värdefulla livsmiljöer för många arter. Utredningsområdet omfattar en del av Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat i norr, och möter Hemskogen i söder. Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat och Hemskogen ingår i stadens Ekologiskt Särskilt Betydelsefulla Områden (ESBO). Inom den blågröna infrastrukturen har Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat pekats ut som kärnområde, medan Hemskogen utgör en livsmiljö för skyddsvärda arter.

Bild 2. Foto från Årstaskogen som visar äldre tallar och upptrampad stig.

Enligt Stockholms skyfallsmodell är delar av utredningsområdet extra utsatt vid skyfall. Enskedefältet och Årsta drabbades senast 2021 av översvämningar. De kuperade delarna av Årsta utgör även flödesvägar till angränsande områden som är känsliga vid översvämning. För Enskedefältet har Stockholm vatten och avfall en pågående kapacitets- och åtgärdsutredning avseende dagvatten.

Bild 3. Kartbild från Stockholms skyfallmodell med streckad linje som markerar utredningsområdet. Skyfallskartan indikerar var vattnet rinner vid stora regn (blå nyanser) och var det samlas (gul/röda nyanser).

Årstaskogen är ett populärt besöksmål, t ex genom promenader längs Årstaviken. Cykling är endast tillåten på anvisad cykelväg inom reservatet. I skogen finns lekplatsen Trollparken och i anslutning till lekplatsen ligger en dirt track för cykel. Längre söderut inom utredningsområdet finns Vättersdäldens lekpark i Årsta. I övriga delområden sker en stor del av rekreationen genom fri vistelse längs upptrampade stigar och i naturen.

Bild 4. Längs med Bägersta byväg i Enskede finns en ridå av planterade granar. Fotot visar stigen som leder mellan träden parallellt med gatan.

Åtgärdsförslag

Förslag på omfattning

Utredningsområdet sträcker sig över Årsta och Enskede för att kunna undersöka var åtgärder för förstärkning av grönstrukturen och fördröjning av dagvatten är genomförbara. I programhandlingen (bilaga 1) är utredningsområdet beskrivet i delområden 1-7C, inom vilka förutsättningar och åtgärder är av samma karaktär.

Delområde 1 Sockenvägen, Bägersta byväg och granridå

Delområde 1A Entré till Hemskogen

Delområde 2 Bägersta bytomt

Delområde 3 Föreningsberget

Delområde 4 Enskedeberget

Delområde 5 Vättersdälden och naturmark mellan Årstavägen och Sköntorpsvägen

Delområde 6 Mjörn, naturmark mellan Gullmarsvägen och Sköntorpsvägen

Delområde 7A Lekplats Trollparken och dirt track

Delområde 7B Entré Årstaskogen från Marviksvägen

Delområde 7C Entré Årstaskogen från Sköntorpsvägen

Bild 5. Karta som visar avgränsning och numrering av delområden 1-7C som de redovisas i programhandlingen. Röd linje visar naturreservatsgräns.

Inför inriktningsbeslutet har ett antal åtgärder som redovisas i programhandlingen valts ut för vidare utredning och projektering. De föreslagna åtgärderna bedöms samtidigt ge bra effekt och rymmas inom Grönare Stockholms investeringsplan.

framtida samordning har större skyfallsåtgärder vid Sockenvägen och Bägersta byväg valts bort i förslaget till inriktningsbeslut. Det betyder att inga gatuträd längs dessa sträckor kommer att fällas inom projektet. Dessutom behålls dirt tracken i nuvarande läge och utformning och ingår därmed inte i inriktningsbeslutet.

Förslag till inriktning

Projektet föreslår ett urval av åtgärder som tillsammans bidrar till att uppfylla projektets mål. Programmet innehåller förslag på generella åtgärder i natur- och parkmark som kan utföras på flera platser, samt mer platsspecifika åtgärder.

Generella åtgärder som kan genomföras på flera platser

I nedanstående lista återfinns åtgärder som utvecklar och stärker kopplingen till omgivande grönstruktur, samt bidrar till högre biologisk mångfald. Listan redovisar även i vilka delområden åtgärderna kan genomföras.

Vissa åtgärder ger en effektivisering av stadsdelens driftmedel och minskad användning av fossila bränslen. Exempel är anläggning av äng, vilket minskar behovet av maskinklippning.

Föreslagen åtgärd	Aktuellt delområde (enligt karta bild 5)
Plantera tall, ek och andra träd	Delområde 1, 1A, 2, 5, 7A, 7B, 7C
Friställa gamla ekar och tallar för att gynna träden och därmed arter knutna till ek- och barrskogsmiljöerna.	Delområde 2, 3, 4, 5
Skapa boplatser för insekter, i form av död ved, mulmholkar, högstubbar och sandblottor.	Delområde 2, 3, 4, 5, 7A, 7B, 7C
Ordna boplatser för fåglar och fladdermöss i form av holkar där det råder brist på hålträd.	Delområde 1, 3, 4, 6
Anlägga äng på mark som idag har kortklippt gräs.	Delområde 4, 5, 1A, 7B, 7C

Plantera blommande buskar och träd med bär, frön och frukter vilket gynnar bl a pollinatörer och fåglar.	Delområde 1A, 2, 5, 7A, 7B, 7C
--	--------------------------------

Åtgärderna i följande lista är föreslagna för att stärka de rekreativa värdena. Genom att bjuda in och tillgängliggöra natur och parker för fler besökare kan upplevelsen av trygghet öka. Information om åtgärder kopplat till naturvärden på platsen kan sprida kunskap och förståelse för de naturvärden som finns. Listan redovisar även i vilka delområden åtgärderna kan genomföras.

Föreslagen åtgärd	Aktuellt delområde (enligt karta bild 5)
Information och skyltning för att framhäva och förklara de åtgärder som görs.	Delområde 1, 1A, 2, 3, 4, 5, 7A, 7B, 7C
Pedagogiska inslag riktade till barn kopplat till naturvärdena och åtgärder som lockar till naturlek.	Delområde 3, 7A
Markeringar för att förtydliga entréer till park och natur och för att visa på sammanhängande rekreativstråk.	Delområde 1A, 3, 5, 7B, 7C

Delområde 1a, 7b och 7c Entréer till Årstaskogen och Hemskogen

Vid två entréer till Årstaskogens naturreservat, en större via Sköntorpsvägen och en mindre via Marviksvägen, är åtgärder som underlättar orienteringen och annonserar naturreservatet föreslagna. Det omfattar till exempel översyn av skyltning och åtgärder för biologisk mångfald.

Liknande åtgärder är föreslagna vid entrén till Hemskogen från Bägersta byväg i Enskede.

Bild 6. Foto som visar dagens entré via parkvägen från Sköntorpsvägen in till Årstaskogen och naturreservatet. Åtgärder som tydliggör entrén och leder in besökare är föreslagna.

Delområde 7a lekplatsen Trollparken, Årstaskogen

När naturreservatet Årstaskogen inrättades 2018 inkluderades lekplatsen Trollparken och en dirt track (cykelbana) inom området. Lekplatsen består till största delen av lekskulpturer av trä placerade i naturmarken, samt ett par lekredskap med fallskydd av gummi. Cykelbanan är uppbyggd av en ramp och grushögar, skild från lekplatsen med ett flätverksstängsel. Förslaget omfattar en utveckling av lekplatsen, som bevarar och förstärker dess naturliga karaktär, genom gestaltning, materialval och pedagogik med grund i Årstaskogens naturvärden. Dirt tracken är föreslagen att behållas oförändrad i läge och utformning.

Bild 7. Foto från lekplatsen Trollparken. Lekplatsen är fint placerad med bevarade berghällar och träd.

Bild 8. Foto av dirt tracken från startrampen.

Tidplan

Projektering	Höst 2023-vår 2024
Genomförandebeslut	Trafiknämnden sommar 2024
Upphandling entreprenör	Höst 2024
Byggstart	Vinter 2024/2025
Färdigställande	2025

Ekonomi

Projektets totala investeringsutgift uppskattas till cirka 27 mnkr, varav planeringsutgifter beräknas bli 3 mnkr fram till genomförandebeslut. Hittills har 0,5 mnkr upparbetats för framtagande av program. Ytterligare 2,5 mnkr beräknas till utredning och förprojektering fram till genomförandebeslut.

Ingående delar av kostnadsbedömning	
Planeringsutgift, utredning och förprojektering	3 mnkr
Entreprenadkostnad totalt	16 mnkr
Ingående delar av entreprenad:	
- Lekplats Trollparken	ca 6 mnkr
- Åtgärder för att gynna biologisk mångfald	ca 9 mnkr
- Åtgärder för orientering, information och naturpedagogik	ca 1 mnkr
Byggledning, byggansvarigadministration m m	2 mnkr
Risk 20%	4 mnkr
Indexreglering 5%	2 mnkr
Total investeringsutgift	27 mnkr

Påslag har gjorts för utökad risk med 20 % till följd av rådande världs- och marknadsläge. Riskpåslaget och ett indexpåslag med 5 % innebär sammantagna en ökad kostnad på cirka 6 mnkr inom projektets totalkostnad.

Projektet bedöms rymmas inom nämndens utökade investeringsplan och redovisas inom satsningen för Grönare Stockholm.

Driftkostnader

Preliminärt bedöms projektet sammanlagt ge ökade driftkostnader för stadsdelsförvaltningen för att de värden som tillskapas för den biologiska mångfalden ska kunna upprätthållas. Stadsdelen kommer att ta över skötseln av grönytor och viss belysning efter överlämnande när garantitiden (2 år) har gått ut.

Ökade driftkostnader beror främst på:

- Skötsel och översyn av olika slags faunadepåer, sandblottor och fågelholkar
- Drift/underhåll skyltning
- Drift/underhåll dagvattenanläggningar

Minskade driftkostnader beror främst på:

- Färre och mindre ytor ska klippas som bruksgräsytor

Projektet beräknas medföra ökade kapitalkostnader med sammanlagt cirka 1,9 mnkr från och med år 2026.

Kapitalkostnaderna som avser avskrivningar med en preliminär genomsnittlig avskrivningstid om 20 år och intern ränta om 2,2 procent, minskar därefter successivt med gjorda avskrivningar.

Risk/Osäkerhet

Det finns risk för höga entreprenadkostnader och försenade leveranser till följd av rådande världs- och marknadsläge. Projektet hanterar detta genom ökat riskpåslag i kalkylerna och genom att i byggskedet föra en aktiv dialog med entreprenören i ett försök att tidigt säkra leveranser av material och utrustning som behövs i projektet.

Åtgärder inom naturreservatet ska genomgå dispensprövning, och entreprenaden kan endast utföras inom vissa tider på året av hänsyn till djurlivet. Tidplanen är beroende av dessa processer och ramar, vilket kan medföra att en liten förskjutning av projektering, upphandling och nämndbeslut kan ge stora konsekvenser på

slutförande av entreprenaden. Projektet hanterar det genom regelbunden avstämning mot tidplanen och i möjligaste mån anpassa byggskedet.

Slut

Bilagor

1. Förstärkningsåtgärder av grönstrukturen mellan Årstaskogen och Hemskogen. Programhandling. Bilaga 1.